

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Τυπογραφία εισήχθη στην Ελλάδα μόλις στις αρχές του 19ου αιώνα. Μέχρι τότε η παραγωγή του ελληνικού βιβλίου πραγματοποιείται εκτός ελλαδικού χώρου, στην Βενετία, στη Βιέννη ή στο Παρίσι. Το πρώτο ελληνικό βιβλίο τυπώθηκε στο Μιλάνο το 1476. Πρόκειται για τη «Γραμματική» ή «Επιτομή των οκτώ του λόγου μερών» του Κωνσταντίνου Λάσκαρη. Τους τυπογραφικούς χαρακτήρες, τα στοιχεία, τα χάραξε ο Δημήτριος Δαμιλάς, γνωστός ως Δημήτριος ο Κρής ή Δημήτριος ο Μεδιολανεύς.

Η Τυπογραφία στην Ελλάδα μέχρι το 1821

Στο Χάνδακα της Κρήτης (σημερινό Ηράκλειο) έγινε το 1486 η πρώτη απόπειρα δημιουργίας τυπογραφείου ελληνικής ιδιοκτησίας, που δεν στέφθηκε όμως από επιτυχία. Λίγο αργότερα, το 1509 ο Ζαχαρίας Καλλέργης ιδρύει στη Βενετία το πρώτο ελληνικό τυπογραφείο. Ιστορικά όμως το πρώτο τυπογραφείο που ιδρύθηκε στην Ελλάδα είναι αυτό που εγκαταστάθηκε στη Χίο με τυπογραφικό υλικό που έστειλε από το Παρίσι ο περίφημος τυπογράφος Αμπρουάζ Φερμέν Ντιντό (Ambroise - Firmin Didot).

Από το τυπογραφείο αυτό εκδίδεται το 1821 η «Ελληνική Γραμματική», σε δημοτική γλώσσα, του δασκάλου Νεόφυτου Βάμβα. Το τυπογραφείο καταστράφηκε ολοσχερώς από τους Τούρκους το 1822 κατά τη διάρκεια της Καταστροφής της Χίου. Ένα χρόνο νωρίτερα στις 15 Αυγούστου 1821 είχε καταστραφεί από τους Τούρκους και το τυπογραφείο που είχε εγκαταστήσει στις Κυδωνιές της Μικράς Ασίας ο Κωνσταντίνος Ντόμβρας.

Το 1822 ο Didot δώρισε στην Ελλάδα νέο τυπογραφικό υλικό. Η επιθυμία του ήταν το νέο τυπογραφείο να εγκατασταθεί στην Αθήνα, η οποία όμως βρισκόταν ακόμα υπό τον τουρκικό ζυγό. Έτσι το νέο τυπογραφείο εγκαταστάθηκε στην Ύδρα, όπου το 1824 τυπώθηκε η εφημερίδα «Ο Φίλος του Νόμου». Στη συνέχεια μεταφέρθηκε στο Ναύπλιο. Το 1824 η Αθήνα αποκτά το πρώτο της τυπογραφείο, με υλικά που δώρισε η Επιτροπή των

Φιλελλήνων του Λονδίνου, όπως και το Μεσολόγγι. Το τυπογραφείο όμως της Αθήνας έμελλε να καταστραφεί από τους Τούρκους κατά τη διάρκεια της Άλωσης της πόλης από τον Κιουταχή στις 27 Μαΐου του 1827. Επανιδρύθηκε, όμως, επτά χρόνια αργότερα, το 1834, από τον Ανδρέα Κορομηλά, που είχε μάθει την τέχνη της τυπογραφική από τον ίδιο τον Didot.

Ελληνικά τυπογραφικά στοιχεία

Τα πρώτα ελληνικά στοιχεία σχεδιάστηκαν και χαράχθηκαν στην Ιταλία το 15ο αιώνα. Ο Άλντους Μανούτιους (Aldus Manutius) σχεδιάζει για το τυπογραφείο του χαρακτήρες που είχαν σαν πρότυπο το σύγχρονο τρόπο της ελληνικής γραφής. Δυστυχώς όμως η γραφή αυτή, καθόλου ιδανική, αποτελούνταν από πολλά συμπλέγματα και βραχυγραφίες και αποτέλεσε ανασταλτικό παράγοντα για τη διάδοση και τη μελέτη της ελληνικής γλώσσας. Οι επιλογές του Manutius επέδρασαν στην εξέλιξη της ελληνικής τυπογραφίας και την επηρέασαν για δύο τουλάχιστον αιώνες. Ο Ζαχαρίας Καλλιέργης χάραξε στο τέλος του 15ου αιώνα στοιχεία πιο κομψά και πιο ευανάγνωστα από αυτά του Δαμιλά και του Manutius. Τα καλύτερα, όμως, ελληνικά στοιχεία τον 15ο αιώνα, θεωρούνται αυτά του Νικόλας Τζένσον (Nikolas Jenson).

Ο επόμενος που επιχείρησε να χαράξει ελληνικούς χαρακτήρες είναι ο Κλοντ Γκαραμό (Claude Garamond 1480 - 1561) το 1545. Ο Garamont, που θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους χαρακτες – δημιουργούς τυπογραφικών στοιχείων της εποχής του, έχει χαράξει και τους φημισμένους λατινικούς χαρακτήρες του 16ου αιώνα Romain de l' Université Τα ελληνικά στοιχεία, που δημιούργησε, τα περίφημα Ελληνικά του Βασιλέως (grecs du roi), καθόρισαν την ελληνική τυπογραφία τον 16ο αιώνα. Χρησιμοποίησε ως πρότυπο, το γραφικό χαρακτήρα του φημισμένου Έλληνα καλλιγράφου της αυλής του Φραγκίσκου του Α', του Κρητικού Άγγελου Βεργίκιου. Τα κυρτά αυτά στοιχεία άσκησαν τη μεγαλύτερη επίδραση στη διάδοση της ελληνικής τυπογραφίας τους δύο επόμενους αιώνες.

Ακολούθησαν αρκετοί, μεταξύ αυτών οι Τζιανμπατίστα Μποντόνι (Giambattista Bodoni Ιταλία 18ος αιώνας) στην Πάρμα το 1793, ο Φερμέν Ντιντό (Firmin Didot) στο Παρίσι το 1830 και Μπ. Τζ. Τόεμπνερ (B.G. Teubner) στη Λειψία το 1850.

Προς το τέλος του 17ου αιώνα και οι Ολλανδοί άρχισαν να πειραματίζονται με ελληνικά στοιχεία χωρίς συμπλέγματα. Λίγο αργότερα ο Τζον Μπάρσκεβιλ (John Baskerville 1706-1777) χάραξε ελληνικά στοιχεία για το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, ενώ και άλλοι τυπογράφοι ακολούθησαν τη νέα μόδα.

Η ελληνική τυπογραφία άρχισε να παίρνει τη μορφή που έχει σήμερα στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα με τους Bodoni και Ditot.

Η Τυπογραφία στην Ελλάδα μετά το 1821

Μετά την επανάσταση του 1821, μια σειρά από τυπογραφεία δημιουργούνται στην Καλαμάτα, στο Μεσολόγγι, στην Αθήνα και στην Ύδρα, με τη συνδρομή Ευρωπαίων φιλελλήνων τυπογράφων.

Η επίσημη τυπογραφία στην Ελλάδα, που ονομάστηκε "Τυπογραφία της Διοικήσεως", οργανώθηκε από τις πρώτες Κυβερνήσεις του 1821, και ειδικότερα από τον τυπογράφο Παύλο Πατρίκιο, για την έκδοση της "Εφημερίδας της Κυβερνήσεως", κυβερνητικών αποφάσεων και διδακτικών βιβλίων.

Η περίοδος της Τουρκοκρατίας, η δύσκολη εσωτερική κατάσταση σ' όλο τον 19ο αιώνα, αλλά και η ανυπαρξία τυπογραφικής έρευνας αμέσως μετά, καθήλωσε τα ελληνικά στοιχεία στους σχεδιασμούς του 19ου αιώνα και την εμπόδισε να εξελιχθεί με ραγδαίους ρυθμούς όπως στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Μόνο στις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα και ιδιαίτερα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η τυπογραφία προόδευσε στην Ελλάδα και έγινε ικανή να παράγει προϊόντα εφάμιλλα των ευρωπαϊκών.

Η κατάσταση βελτιώθηκε ιδιαίτερα μετά το τέλος της δεκαετίας του 1960, με τον εξελληνισμό λατινικών γραμματοσειρών όπως οι Univers Greek, Helvetica Greek, Optima Greek, Century Greek κ.α.

Στα τέλη της δεκαετίας του '80 πλέον Έλληνες σχεδιαστές παρουσίασαν τις πρώτες σύγχρονες ελληνικές γραμματοσειρές.